

НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ У СФЕРІ ВЕТЕРИНАРНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

Аранчій Я.С., здобувач

Полтавська державна аграрна академія

У статті обґрунтовано організаційно-економічні засади здійснення ветеринарного обслуговування тваринництва у адміністративній області, виявлено напрями державної підтримки у сфері ветеринарного обслуговування.

This article explores the organizational and economic principles of veterinary service animal in the administrative area, reasonably areas of government support in the field of veterinary services.

Постановка проблеми. Відродження та забезпечення стійкого розвитку тваринництва потребують належної ветеринарної діяльності та обслуговування. Їх значення посилюється в умовах формування конкурентного середовища на внутрішньому продовольчому ринку, впливу глобалізаційних процесів, стрімкого розвитку та впровадження інновацій в усіх галузях аграрного виробництва. Тому всебічне теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій ефективного розвитку ветеринарної діяльності є важливим та актуальним науковим і господарським завданням. Його розв'язання посилюється також тим чинником, що докорінно змінилися форми організації функціонування тваринницьких галузей. Якщо ще 20 років тому сільськогосподарські тварини утримувалися на фермах колгоспів і радгоспів, то в сучасних умовах майже 90% поголів'я усіх видів тварин зосереджено у господарствах населення або великих агрохолдингах. Натомість формування ринкових засад господарювання у ветеринарній діяльності відбувається повільно.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відзначимо, що питання сучасного розвитку тваринницьких галузей відображені у наукових публікаціях відомих економістів-аграрників: П. Березівського, С. Васильчака, О. Галича, А. Даниленка, І. Іртищевої, Т. Кіщак, Л. Михайлової, В. Перебейноса, С. Поперечного, П. Саблука, І. Топіхи, Г. Черевка, О. Шобаніної, О. Шпичака, В. Яценка, працях зарубіжних авторів. У їх роботах розглянуті теоретичні та методичні засади розвитку і функціонування тваринницьких галузей, галузей їх обслуговування, ринків тваринницької продукції та продуктів її переробки.

Постановка завдання. Проблеми організації та функціонування ветеринарної сфери, ветеринарного обслуговування вивчені недостатньо.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з додатком 2 до Угоди про сільське господарство СОТ, всі заходи щодо державної підтримки сільськогосподарства умовно поділені на три групи, або розкладені по різнокольорових скриньках: “зеленій”, “блакитній” і “жовтій” (чи “бурштиновій”). До “зеленої скриньки” належать заходи, не спрямовані на підтримку обсягів виробництва та цін виробників, отже такі, що не порушують принципів справедливої конкуренції. У додатку 2 визначені два основних критерії, яким мають відповідати ці заходи: підтримка повинна надаватися через уря-

дові бюджетні програми, а не за кошти споживачів; наслідком підтримки не повинно бути надання прямої цінової підтримки виробникам.

Державні витрати в межах “зеленої скриньки” можуть здійснюватись у таких напрямках: наукові дослідження, підготовка та підвищення кваліфікації кадрів, інформаційно-консультаційне обслуговування; ветеринарні та фітосанітарні заходи, контроль безпеки продуктів харчування; сприяння збуту сільгосппродукції, у тому числі збирання, обробка та поширення ринкової інформації; удосконалення інфраструктури (будівництво шляхів, електромереж, меліоративних споруд) за винятком операційних витрат на її утримання; утримання стратегічних продовольчих запасів, внутрішня продовольча допомога; забезпечення гарантованого доходу сільгоспвиробникам, удосконалення землекористування тощо; підтримка доходів виробників, не пов’язана з видом і обсягом виробництва; сприяння структурній перебудові сільськогосподарського виробництва; охорона навколишнього середовища; програми регіонального розвитку.

Держава, що є членом СОТ, має право фінансувати заходи “зеленої скриньки” в будь-якому обсязі залежно від можливостей свого бюджету. Повною мірою це стосується ветеринарного обслуговування. Немає також заперечень проти бюджетного фінансування заходів “блакитної скриньки”, оскільки вони спрямовані на обмеження перевиробництва (скорочення поголів’я худоби, посівних площ тощо). Найбільш дискусійним питанням членства України в СОТ є заходи “жовтої скриньки”. До них належать заходи внутрішньої підтримки, що справляють викривлюючий вплив на торгівлю і виробництво: дотації на продукцію тваринництва та рослинництва; дотації на племінне тваринництво; дотації на елітне насінництво; дотації на комбікорми; компенсація частини витрат на мінеральні добрива та засоби захисту рослин; компенсація частини витрат на енергоресурси; цінова підтримка: компенсація різниці між закупівельною і ринковою ціною на сільгосппродукцію; надання виробнику товарів і послуг за цінами, нижчими за ринкові; закупівля у виробника товарів (послуг) за цінами, що перевищують ринкові; пільгове кредитування сільгоспвиробників за рахунок бюджету, списання боргів; пільги на транспортування сільгосппродукції; витрати лізингового фонду та деякі інші.

Для виконання програми виробництва молока і яловичини до 2025 р. планується виконати такі заходи: постійне підвищення молочної продуктивності переважного використання високоцінного генотипу червоної молочної продуктивності та української червоно-рябої молочної породи корів. Виробництво молока і м’яса буде зосереджено на спеціалізованих велико-товарних комплексах з удосконаленими технологіями (доїльні зали, безприв’язне утримання худоби, включаючи ефективне використання природних, штучних, культурних пасовищ). При цьому апередбачається зростаюче значення ветеринарного обслуговування галузі.

Суб’єкти, які надають ветеринарні послуги, є повноправними учасниками економічних відносин. У межах останніх вони постійно взаємодіють з такими суб’єктами, як споживачі, ринкові агенти, конкуренти, державні органи тощо. Специфіка ветеринарних послуг (нематеріальність, невідчутність,

неможливість зберігання та оцінки якості до моменту купівлі) має прямий вплив на формування економічних відносин між виробником і споживачем послуг. Невизначеність та рівень ризику власників тварин щодо результатів наданих ветеринарних послуг суттєво зменшується шляхом впровадження договірних відносин між власником тварини та суб'єктом господарювання, що надає ветеринарні послуги. Договірні відносини є предметом вивчення юридичних наук. Однак на основі договору реалізуються економічні інтереси суб'єктів господарювання і тому вказані проблеми мають право “на місце досліджень” і в економічній науці.

У сфері ветеринарного обслуговування на законодавчому рівні обумовлено надання ветеринарних послуг на договірній основі лише госпрозрахунковими підрозділами, які можуть утворюватись при державних установах ветеринарної медицини. Укладання договорів між іншими суб'єктами господарювання майже не практикується. Невідомі випадки укладання договорів і з індивідуальними власниками тварин.

При укладанні господарських договорів на гарантоване обслуговування між виконавцями та замовниками ветеринарних послуг у більшій мірі обумовлюються юридичні та організаційні аспекти взаємовідносин між даними суб'єктами. Сюди входить перелік замовлених видів ветеринарних робіт, обов'язки обох сторін, тарифів та порядок оплати послуг, відповідальність та порядок вирішення спорів тощо.

Обумовлення вимагають економічні аспекти договірних відносин. Господарськими договорами має бути передбачено положення, відповідно до якого винна сторона повинна нести повну матеріальну відповідальність за невиконання договору, компенсувати прямі збитки та упущену вигоду, сплатити пеню тощо. Такі умови повинні спонукати до реального виконання встановлених обов'язків.

Через неналежно надані послуги з вини ветеринарного фахівця може знизитись продуктивність тварин. При цьому таке зниження може бути як тимчасове, так і постійне. Останнє є переважно результатом того, що через неналежне лікування захворювання набуває ознак хронічного. За умов належного лікування продуктивність тварин підвищується після видужування. Якщо послуги надані з порушенням ветеринарних правил, термін видужування, а відповідно і зниження продуктивності, є більш тривалим.

Однак тривалість лікування є результатом впливу дуже багатьох чинників – індивідуальних особливостей організму тварини, умов її утримання та годівлі тощо. Нормативи часу одужування при певних захворюваннях відсутні. Тому визначити збитки від того, що період лікування і зниження продуктивності затягнувся з вини ветеринарного фахівця надто складно, а довести його вину практично неможливо. Якщо ж тварина із хронічним захворюванням використовується в господарстві, збитки визначаються сумою упущеної вигоди у зв'язку із зниженням її продуктивності або погіршенням якості продукції. Можливий варіант, коли сума упущеної вигоди визначається сумарно від зниження продуктивності тварин та погіршення якості продукції.

Уникнення проблем відшкодування упущеної вигоди через неналежно надані ветеринарні послуги повинно стимулювати поширення практики укладання договорів на ветеринарне обслуговування. Укладання таких договорів певною мірою, гарантуватиме власникам тварин зменшення невизначеностей, які походять із специфічних особливостей ветеринарних послуг, а також сприятиме зниженню ризиків, пов'язаних із неналежно здійсненим ветеринарним обслуговуванням.

Поширення договірних відносин у сфері ветеринарної діяльності забезпечить повноцінне та комплексне обслуговування тварин як особистих селянських господарств, так і різних за розмірами сільськогосподарських підприємств. Впровадження ветеринарної практики на основі договорів має позитиви і для суб'єктів, які надають ветеринарні послуги.

Такий спосіб обслуговування гарантує не тільки стабільний обсяг, а навіть і зростання замовлень на ветеринарне обслуговування. Відповідно, це забезпечуватиме збільшення рівня прибутку даних суб'єктів господарювання. Монопольне становище у системі ветеринарного обслуговування збережеться за державними підприємствами, оскільки ринок ветеринарних послуг супроводжується ризиками, незначними та непостійними прибутками ветеринарних підприємств (рис. 1).

Розвиток державних ветеринарних структур у перспективі пов'язаний з розширенням їх функцій та завдань, які включають охорону території від занесення збудників інфекційних захворювань тварин, захист населення від хвороб, спільних для тварин і людей, впровадження інновацій у практику ветеринарної медицини, підвищення кваліфікації спеціалістів-ветеринарів. Важливе значення має вартість пропонованих ветеринарних послуг та їх тарифікація. У структурі вартості виділяються, насамперед, затрати на лікарські препарати та ветеринарні засоби, заробітну плату, транспортні затрати, амортизаційні відрахування або орендні платежі, податкові та інші відрахування. На ціну ветеринарних послуг впливає попит і пропозиція, що склалася у галузі.

Відповідно до чинного законодавства сільськогосподарським підприємствам надано право самостійно визначати штати працівників для здійснення виробничої діяльності, у тому числі для ветеринарного обслуговування тваринницьких ферм. У зв'язку з цим, на підприємствах агропромислового комплексу (АПК) існує своя виробнича ветеринарна служба.

Залежно від форм власності підприємств виробнича ветеринарна служба має деякі особливості. Вони визначені Положенням про виробничу ветеринарну службу сільськогосподарського підприємства.

Ветеринарні заходи включають у технологічний цикл сільськогосподарського виробництва, тому діяльність виробничої ветеринарної служби тісно пов'язана з роботою тваринницьких ферм. Ветеринарні заходи проводять за рахунок засобів сільськогосподарського підприємства, що виділяються спеціально на ці цілі. Ветеринарна служба господарств має можливість більш ретельно вивчати поголів'я тварин і здійснювати профілактичні та лікувальні заходи з урахуванням стану обміну речовин у тварин.

Рис. 1. Організаційно-економічні засади здійснення ветеринарного обслуговування тваринництва у адміністративній області

Утримання ветеринарних фахівців на кошти господарства дозволяє укласти вигідні контракти і створювати сприятливі житлові та матеріальні умови для їхнього життя. Крім того, ці фахівці можуть надавати платну ветеринарну допомогу хворим тваринам, що належить робітникам, службовцям, фермерам, кооператорам, колгоспникам. В окремих господарствах, де створені орендні та сімейні ферми, тваринницькі кооперативи, ветеринарне об-

слуговування може бути організовано на принципах комерційного госпрозрахунку.

Тривала економічна криза в країні, в результаті якої значно знижуються місцеві бюджетні асигнування на ветеринарію, веде до того, що основним джерелом фінансування стають кошти власника тварин, а це, в свою чергу, підвищує відповідальність кожного ветеринарного спеціаліста за економічно ефективною і високоякісною організацією та виконання ветеринарних заходів. В умовах ринкових відносин проведені ветеринарні заходи повинні бути не тільки доцільними та результативними, а й економічно ефективними, фінансово окупними і вигідними для власників тварин, а також рентабельними для ветеринарної служби.

Висновки. Важливим напрямом удосконалення ветеринарного обслуговування тваринництва є формування сприятливих організаційно-економічних засад його здійснення. У його системі виділяються належне фінансування та інвестування ветеринарних служб, стимулююче їх розвиток оподаткування, державне регулювання та підтримка, справедливе ціноутворення на послуги, приватне підприємництво. Нами виявлено, що основними причинами, які стримують розвиток підприємництва у ветеринарному обслуговуванні, є недостатні обсяги фінансових ресурсів для відкриття власного бізнесу, значний рівень податкового навантаження, відсутність моніторингу ринку ветеринарних послуг, а відтак – ризику та очікуваний низький рівень доходів.

Основними завданнями держави в галузі ветеринарної медицини є: захист тварин та населення від збудників та хвороб тварин шляхом здійснення профілактичних, діагностичних та лікувальних заходів; моніторинг кормів та води для забезпечення їх придатності для вживання та неможливості перенесення хвороб тварин; забезпечення правильного, належного, ефективного та безпечного застосування ветеринарних препаратів; захист навколишнього природного середовища від негативних наслідків, що пов'язані з вирощуванням та реалізацією тварин; виконання загальнодержавної програми здійснення моніторингу залишкових кількостей ветеринарних препаратів та інших забруднюючих речовин у тваринах, продуктах тваринного походження і кормах; контроль за переміщенням об'єктів державного ветеринарно-санітарного контролю та нагляду в межах України; сприяння впровадженню системи ідентифікації тварин; сприяння постійному навчанню та підвищенню кваліфікації спеціалістів ветеринарної медицини; сприяння впровадженню у практику та широкому застосуванню досягнень наукової і практичної ветеринарної медицини; розробка, впровадження та застосування ветеринарно-санітарних заходів.

Література:

1. Закон України: Про державну підтримку сільського господарства України: від 24.06.2004 № 1877-IV / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 49. – С. 527.
2. Лук'янець П. Проблеми та перспективи приватної ветеринарної практики на селі / П. Лук'янець // Ветеринарна медицина України. – 2000. – № 10. – С. 15.
3. Місюк М.В. Про державне регулювання розвитку галузі скотарства / М.В. Місюк // Економіка АПК. – 2009. – № 4. С. 112-116.